

Adressefelt

Husk

Røyken historielags
årsmøte 1988
i

KORNMAGASINET
torsdag 18.februar
kl. 19.00

BYGDEMAGASINET

NR 9

FEBRUAR

1988

I denne utgaven kan du lese om:

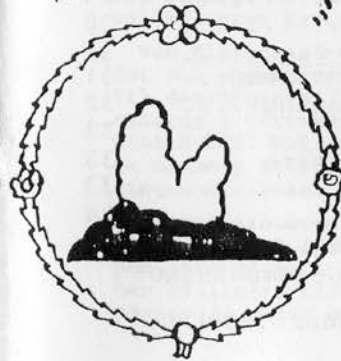
Groger og GAPESTOKKEN

Lind - et nyttig tre
i Røyken

RØKENS SPAREBANKS FØRSTE KONTOR

Dampskibene
"ASKER", "DUEN" og "OSCAR"

Sommer-Rygge
fra 6 Juni 1908

Oldtidsfunn på Huseby
Trefningen i Skauhytta

SØLV-LORDEN
i Nærsnes

Bygdemagasinet

Prestegårdsjordet 8, 3440 Røyken

Organ for Røyken historielag

Redaktør: Ole Sønju, Prestegårdsjordet 8,
3440 Røyken, tlf. 85 41 38

Innhold	side
Fra formannen:	
Betraktninger etter en skautur	2
Nye medlemmer	3
G.nr. 79. Heggedal	4
SØLV-LORDEN i Nærnes	8
Har du sikret deg bygdeboka?	12
Røykens Kulturpris 1987	13
Fra samlingene:	
RØKENS SPSREBANKS FØRSTE KONTOR	15
Dampskibene	16
Sommer-rute fra 5 Juni 1905 midtsidene	
Lind - et nyttig tre i Røyken	19
Postkassen	21
Slektshistorielag for Vestfold og Buskerud	21
Bygdemagasinet er liv laga	22
Kjøp - salg - bytte	23
Fin Hennumutstilling	23
Har du en duk til overs?	24
Trefningen i "Skauhytta"	25
Crøger og gapestokken	30
Oldtidsfunn på Huseby	31
I Kornmagasinet: Røyken Friundervisning ..	31
I Kornmagasinet: Røyken Kunstforening	32
Pensjonisttreff i Kornmagasinet	33
Avdeling for slekts- og gårdshistorie	33
Bedriftsmuseum på Slemmestad?	33
Nytt og Gammelt i Nærnes	34
Hederlig omtale til Kornmagasinet	34
Husk Årsmøte 18. februar 1988 i Kornmagasinet	

(Redaksjonen avsluttet 18. januar 1988)

Fra formannen:

Betraktninger etter en skautur

Den som liker å ferdes veilangs eller i skog og mark, støter ofte på ruiner og rester etter menneskers aktivitet. De som har røttene sine her i bygda vil kanskje kunne fortelle noe om hva slikt har vært. Eller de kjenner kanskje noen som vet noe ----

For alle nye røykenbøringer - og for de unge som vokser opp, vil imidlertid ruinene og restene være gåtefulle. Slike "gåter" bør vi i historielaget være med å løse. Og vi bør stimulere til nyskjerrighet omkring slike spor i kulturlandskapet vårt. Er man nyskjerrig på slike spor - og løser man endel slike "gåter", er man iferd med å styrke tilhørigheten og kjærligheten til miljøet omkring seg.

Ofte kan de tilsynelatende små og ubetydelige ting sette igang en prosess. Jeg har lyst til å nevne et eksempel:

Siste fridagen i nyttårshelga ruslet undertegnede og Bjørn Brønner en tur langs Grodalselva og i Rødsåsen. Hva opplevde vi så en litt disig og fuktig vinterdag?

Jo - først kom vi til tuftene etter husmannsplassen Kølabonn under Stokker. Plassen er omtalt allerede omkring år 1800, og navnet vitner om tiden da bønder i Røyken hadde leveringsplikt på trekull til Dikemark jernverk.

Selvom det var stor vannføring i Grodalselva (elva het tidligere Groa=elva som vokser), klarte vi å krysse, takket være høststormen som hadde lagt to velvoksne grantrær over strykene. Om sommeren kan man gå over på steingarden som markerer grensen mellom Røyken og Asker.

Vi funderte litt på om det ikke måtte ha gått en vei nordover mot Åmot i Heggedal på vestsiden av elva. Og ganske riktig. Vi fant "den gjengrodd sti". Var det her trekkullkjøreren kavet seg fram mot Dikemark i vinterkulda?

Ved Kistefossdammen var sporene etter kraftverket til det som engang var Heggedal ullvarefabrikk nesten fjernet. Til demningen er det brukt store granittblokker. En liten rundtur i terrenget avslørte snart spor etter borehull og steinbrudd. Det var både naturlig og rimelig at man brukte de nærmest tilgjengelige byggematerialene dengangen demningen ble reist under 1. verdenskrig.

På tilbaketuren fulgte vi den gamle ferdselsstien eller "tømmerveien" fram mot gården Rød. Da vi nærmet oss Rød, passerte vi en snauhogst hvor det fantes tydelige spor etter tidligere tiders dyrking eller rydding. 3-4 rydningsrøyser lå etter hverandre i kanten av jordstrimene.

Ikke langt unna snublet vi over både takstein og hustuffer - inne i et plantefelt av nyere dato. Jeg husker området som ei grønn idyllisk slette. Navnet på sletta var glemt, men i et fødselsdagsselskap i nabolaget samme kveld ble turen nevnt. Og navnet dukket fram fra glemselens slør. Det ble fortalt at plassen het Suteløkka. Den hadde opprinnelig ligget under Rød, men tilhører nå gården Gjellum.

Den vesle turen på 6-8 km varte riktignok bare et par timer, men den ga oss noe mer: Den ble en vandring i et kulturlandskap - med spredte spor etter menneskers inngrep gjennom de siste par hundre årene - - -

Tankene fikk næring. En stakket stund så vi vår egen tilværelse i historisk perspektiv og tenkte:

Du har det godt selv om du hutrer og fryser litt på beina. Hvordan levde plassfolkene på Suteløkka og i Kølabbånn, tro - - - ?

Terje Martinsen

Nye medlemmer

Etter at redaksjonen av Bygdemagasinet nr. 8 ble avsluttet 18. oktober i fjor har disse meldt seg inn i historielaget:

I 1987:

Knut Skjeggestad, Klokkergårds v., 3440 Røyken
Terje Gunnulfsen, Engv. 4, 3470 Slemmestad
Laila Stene Jørgensen, Bjørnstad v. 39, 3440 Røyken
Harald Lillelien, Syverstadkollen 53, 1360 Nesbru
Arne Skui, Beston gård, 3475 Sætre
Bente og Svein Burvald, Konvall v. 28, 3430 Spikkestad

I 1988:

Narve Oldebråten, Spikkestad v., 3430 Spikkestad
Slemmestad Barneskole, 3470 Slemmestad
Ragnar og Liv Stålsett, Feveien 13, 3474 Åros
Sofie Tveit, Gruveveien, 3478 Narsnes

Velkommen i historielaget

-----<>-----

G.nr. 79. Heggedal.

Våre to vandringsmenn (se Terje Martinsens artikkel foran) var også innom nabo-bygda Heggedal i Asker kommune. Vi har derfor funnet fram boka ASKER av Halvard Torgersen. Boka ble utgitt i 1917 og laget har mottatt den i gave fra medlemmene Dagrun og Roald Rørnes for en tid tilbake.

Beskrivelsen av G.nr. 79. Heggedal gjengir vi i fotokopi.

G.nr. 79. Heggedal.

Denne eiendom ligger vakkert til oppe under skogen søndenfor Gjellumvandet med sine dyrkede marker i passe heldning ned mot vandet og elven, som straks etter utløpet har etpar fossefald, hvor der i lange tider og helt op i vore dage var en sag og mølle med stampe. Heggedal grænser mot syd og vest til Røkenedet og var en gaard paa ca. 300 maal dyrket jord paa lergrund og ca. 1000 maal skog. Nu er den sterkt utstykket og har neppe mer end 170 maal dyrket jord igjen.

Heggedal var før i tiden en fuldgaard med 2 lpd. tunge og 2 skpd. salt i skyld og var et dragonkvarter i 1715. Den var i lange tider et geistlig gods tillagt Kristiania prestebol, som disponertes av sognepresten dersteds. Oprindelsen hertil finder vi i biskop Eysteins jordebok fra 1398, hvor Heggedal gaard 2 ganger er

Heggedal gaard.

nævnt. Først under Asker kirke,¹ som hadde halvandet ørebøl i gaarden Hæggiædalum foræret kirken av Raghna a Sioastaden. Et andet sted² anføres at Hæggiadal i Skogheim herred var lagt ind under Aas prebende. Heggedal var i sin tid bestemt til residens for lagmanden og blev i 1813 utlagt til avlsgaard for amtmanden i Akershus; men amtmanden kom aldrig til at bo der. Husene var gode og komplette for en bondefamilie, sier Kraft,³ men aldeles utjenlig til bolig for amtmanden. Neumann regner ogsaa Heggedal blandt de offentlige bygninger og kalder den en mensalgaard.

Prof. Rygh mener, at gaardsnavnet Heggedal utvilsomt skriver sig fra den fra Heggsjøen kommende elv Hegga, som løper ut i Rokenelven straks efter dens utgang av Gjellumvandet og som nu med et tilnavn kaldes Skithegga; stammer vistnok fra trænavnet Heggr. Om en tidligere boplads paa dette sted minder et stenalderfund fra Heggedal, en meisel av sten indlevert til Universitetsmuseet i 1890-aarene.

Blandt opsidderne nævnes Hans Heggedal i 1611—29. Han var dog bare leilending der paa gaarden; men hadde andre steder flere gaarder til odel og eie og var meget formuende. Blandt andet hadde han i 1611 1 pund mel i gaarden Raaen paa Hadeland og hadde i 1626 yderligere øket sit odelsgods med gaarden Skjellestad og 1 skpd. salt i Haneval, det vil si halvdel av denne gaard; desuten Valler i Bærum og etpar andre eiendommer. Han drev ogsaa sagbruk ved Heggedal; dette mistet rigtignok sit privilegium, men han fik det i drift igjen med fornyet bevilgning i 1626. Endnu i 1643 nævnes han som eier av 2 skpd. 8 lpd. i odelsgods. Han var da ikke lenger leilending paa Heggedal, men bodde der fremdeles mens Knud Joensen, f. ca. 1614, var blit opsidder. Knud hadde gaarden forbi 1664. Besætningen var i 1657 2 hester, 14 kuer, 14 gjeiter, 15 sauer og et forholdsvis stort antal griser, ialt 11, det største grisehold som i nævnte aar er notert for nogen gaard i Asker.

I 1679 heter leilendingen Erik og i 1695 Lauritz eller Lars; han var bl. a. ogsaa kirkeverge. Hittil hadde gaarden været samlet under en mands drift, men i 1711 optræder pludselig 2 leilendinger samtidig paa Heggedal, nemlig Lars Halvorsen, f. ca. 1658 + $\frac{1}{3}$ 1746, og Knud Larsen, rimeligvis far og søn. Lars var i 1711 lagrettemand og Knud kirkeverge i aarene 1722—24. I 1746 hadde Jens Aslesen Gui og Anders Knudsen, maaske en søn av den førnævnte leilending Knud Larsen, bygslet hver sin halvpert. I 1764 bygslet naboen Peder Pedersen Gjellum halvparten. I denne kontrakt nævnes for første gang kvernbruken paa

Heggedal; sandsynligvis har dette eksistert længe før, om det end ikke er nævnt noget sted. Møllen var siden i drift helt op i vore dage; nu har den maattet vike plads for trævarefabrikken.

I 1765 fik major Christian Cornelius Hageman bygselseddel paa den anden halvpert i gaarden. Senere, nemlig i 1779 bygslet Evert eller Edvard Larsen hele gaarden, en bror av Jokum Larsen Aaby, begge sønner av Lars Edvarsen Vold i ø. Bærum; han hadde den fremdeles i 1784. Eftermanden blev i 1795 Hans Hansen.

Denne leilending skulde efter traditionen være en indflytter fra Røken, antagelig fra gaarden Bø og blev stamfar for familien Drengsrud. Han blev gift med enken efter Lars Gunnerud i Røken, Marte Hansdatter, f. ca. 1750 + $\frac{1}{3}$ 1801, og fik med hende gaarden Vinulstad i Asker. Hendes mor, Mari Jensdatter, bodde hos datteren paa Heggedal under folketællingen i 1801, men døde der samme aar den 26de november, 78 $\frac{3}{4}$ aar gammel. Da Hans Heggedal var blit enkemand giftet han sig med Sara Trulsdatter, f. ca. 1771, datter av Truls Reiersen Killingstad i Hurum, senere Bø i Røken og Maren Andersdatter Krogstad. I dette ekteskap hadde han 2 sønner og 1 datter, nemlig:

Hans Hansen, Drengsrud, f. ca. 1802, g. m. Johanne Andersdatter Myhre.

Truls Hansen, Heggedal.

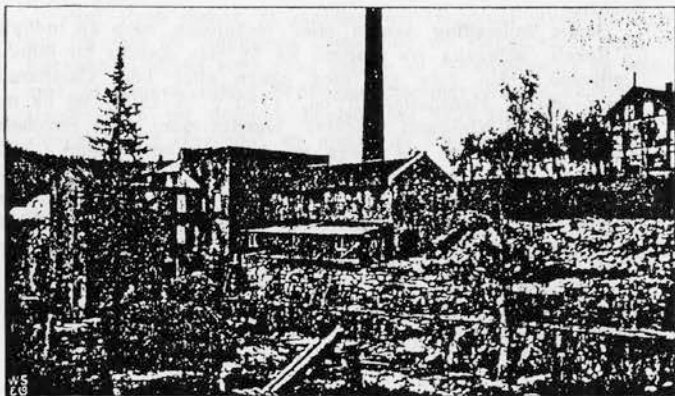
Marte Hansdatter, g. m. Erik Larsen Solberg i Asker.

Sønnen *Truls Hansen* fik bygslet Heggedal efter faren og blev tilslut eier av gaarden. Han var g. m. Karine fra Smaalenene, der som enke giftet sig med *Martin Jørgensen Blakstad* og hadde med ham datteren Karen Blakstad. De blev imidlertid separert, hvorefter manden flyttet til nedre Blakstad, hvor han døde i 1884. Ved auktionen i 1865 kjøpte *Erik Jørgensen Blakstad* hele gaarden for 5750 spdl. Denne nye eiendom drev han saa sammen med sine øvrige gaarder, øvre Blakstad og Gui med Hesleberg. Han opførte den nuværende store uthusbygning og bryggerhusbygning. I den gamle enetages hovedbygning blev der indrettet lokale for kredsens nyoprettede folkeskole, og her holdt den til helt til den nye skole paa Gjellum blev tat ibruk i 1907.

Mens Erik Blakstad hadde gaarden blev jernbanen til Drammen aapnet for drift i 1872 og Heggedal jernbanestasjon anlagt. Da saa Kristiania tændstikfabrik blev bygget paa Heggedal og Gjellum grund var dermed den tidligere saa avsidesliggende del av bygden med et slag bragt ind i livligere forbindelse med ydervælden og det blev snart meget folksomt derute omkring stationen.

¹ Side 111. ² Side 258. ³ Topogr. beskr., 1. bind side 337.

Fyrstikfabrikken beskjeftiget i 1884 ialt 230 arbeidere. Det blev imidlertid ingen indbringende forretning og blev derfor nedlagt efter nogen aars forløp. De store fabrikkbygninger laa siden øde i mange aar, indtil fabrikeier Øgestinius Kjos gjorde et forsøk paa at omdanne den til trævarefabrik. Men heller ikke denne virksomhet viste sig lønsom. Viking galogefabrik har siden 1903 indstallert sig i den gamle fabrikkbygning med sine 50 arbeidere. Denne fabrikk gik meget godt; uheldigvis nedbrændte den store

Ruiner efter Heggedal fyrstikfabrik, fot. 1916.

fabrikkbygning totalt den 14de november 1913, hvorefter fabrikken blev nedlagt. Et aktieselskap av arbeidere fortsatte trævarefabrikken paa Heggedal grund med ca. 15 mand. Paa fabrikktomten er i 1916 paabegyndt opførelsen av en tekstilfabrik.

Erik Blakstad overdrog i 1888 Heggedal gaard til sin ældste søn *Gabriel G. Blakstad* for 29 000 kr. Han sælger saa hele gaarden ^{19/12} 1890 til agronom *Jonas Lund Christensen* for 50 000 kr., som begyndte at utstykke eiendommen. Aktieselskapet Heggedal hovedgaard, et konsortium av arbeidere, kjøpte saa den gjenværende del av eiendommen i 1899 for 30 000 kr. En senere eier var *Gustav Kragstad*, som i 1907 solgte gaarden til *K. E. Fossum* for 60 000 kr. Han har igjen solgt den til trælasthandler *B. Thuhus*, som i 1916 solgte eiendommen til Heggedal tekstilfabrik.

I 1907 blev den nyanlagte vei fra Heggedal til Volden tatt i bruk; den fører over Heggedaljordene langs Gjellumvandet og har skaffet distriktet let adkomst til sjøen.

SØLV-LORDEN (i Nærsnes)

På 1700-1800-tallet var Norge litt av et eventyrland for folk som søkte etter edle metaller i fjellene. De store sølvfunn som f.eks. på Kongsberg gikk det frasagn om over hele Europa. Og mange var de som søkte lykken.

Også i Røyken lever gamle sagn om sølvforekomster. Det heter at det skal gå en sølvåre i fjellet fra Kongsberg gjennom Bødalen før den forsvinner i Oslofjordens dyp. Sølv skal finnes i blyglansganger i fjellet. - Ja, så sier de gamle sagn -

Dette sagnet var trolig også kommet en rik englander for øret en gang på 1850-1860-tallet. Han het *Charles Bamford* og var lord. I hjemlandet "residerte" han på det flotte *Imptington* slott utenfor *Cambridge*.

Lorden svermet for alt som var norsk og han trivdes meget godt her i landet. Hans hustru, *Henriette Victoria*, derimot likte seg bare sånn passe i det kalde "gråsteinlandet" Norge. Men hun hadde da også kongelig blod i sine årer. Hun var en nær slektning av dronning *Victoria* og hennes far var intet mindre enn dronningens generaladjutant.

I Norge kjøpte lorden eiendommen *Stranda* av *Hans Olsen Hajum*, og dette ble hans norske residens. Norsk-kunnskapene ble det heller dårlig med, derfor hadde han en tolk, *Funnemark* som fulgte ham over alt. Selvsagt var det drømmen om rike sølvfunn som lokket lorden til Røyken-bygda. Han ansatte 10-12 mann til sin "sølvgruvedrift" som stort sett foregikk på *Løkka* i Nærsnes. Noen innsikt i den slags virksomhet hadde ikke lorden og resultatet ble da også lik null. Det fortelles at han brukte den enorme sum av 12.000 daler på sine eksprimentter.

Den engelske lorden var ikke så lite av en original. Han ansatte mange kvinner til å rydde opp i skogen sin i Nærnes. Da ville trærne vokse raskere, mente han. Gjerdestolpene, f.eks. måtte være nøyaktig like høye. Og poteter mente han skulle settes to ganger i året, men også dette ga magert resultat. Både i Nærnes og på sitt slott i England hadde han norske tjenestepiker.

Her ser vi ekteparet Henriette Victoria og Charles Bamford sammen med sine fire barn.

I en gammel skoleprotokoll fra Røyken finner vi også lord Bamford nevnt. Der heter det kort og godt at barna en dag hadde vært borte fra skolen fordi de dagen forut hadde vært på ball hos Bamford's.

Bamford elsket norske høyfjell og var ofte i Jotunheimen. Der eide han Bess-seter ved Øvre Sjødalsvann, og han leide fiskeretten i det berømte fjellvannet Russvatn. Som kjentmenn hadde han ofte med seg de kjente reinjegerne Peter og Jens Tronhus. Men lorden var ikke bare grei å ha med å gjøre. Når han hadde med en gjest la alltid han selv og gjesten seg til å sove på brisken mens Jens og Peter alltid måtte ligge på gulvet.

Den berømte reinjegeren, fritenkeren og prestehat-eren Jo Gjende var en annen av lordens følgesvenner i reinfjellet. Ved en anledning sendte lorden bud fra sin hytte ved Russvatn hjem til Jo Gjende i Brurusten ved Hovda. Budet hadde med en fin engelsk foldekniv som han straks forærte Jo. - Om han ville følge Bamford på reinjakt? -

Det var ikke nei i Jo's munn. Reinjakt var det gjeveste han visste. Iført grå vadmelsdress, rød topp-lue og med flintlåsbørse over skuldra la han i vei mot "rein-fjellet".

Neste dag var jakta i full gang, og straks fikk de en flokk på 12-14 rein i sikte. Jo tok en myrulldott opp av lomma og knipset den i været for å avgjøre

Storskytteren
Jo Tjøstelsson Gjende
(1794-1884)
Han felte omkring
500 rein.

vindretningen. Det gjalt å nærme seg flokken uten at dyrene fikk vær av dem. Lenge etter at de var kommet på skuddhold ventet Jo utolmodig på at Bamford skulle fyre av. For det var en selvfølge at lorden skulle skyte først. Men det kom intet skudd fra den flotte engelske munnladningsriflen. Vinden tok til å dreie og Jo var redd dyrene skulle få vær av dem. Han la an og felte en stor reinsbukk med et velrettet skudd. Lorden ble sur, men han våget ikke å si noe til sin berømte ledsager Jo Gjende.

Vel hjemme på hytta beklaget lorden seg til folkene sine. - Men hvorfor skjøt du ikke selv, ville de vite. - Jo, svarte Bamford, - denne gangen ville jeg ha to dyr i skuddet. Jeg hadde en ny spisskule og den ville fint gått gjennom to dyr. Dyrene var nesten i stilling da Jo skjøt. Det var dårlig gjort av ham.

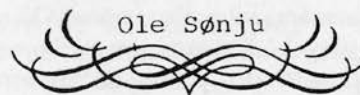
Stranda,
lord Bamfords
"residens"
innerst i
Nærnesbukta

Til vanlig var forresten de to svært så gode venner. Og på mange måter var de forbilde for hverandre. Jo var en "opplysningstidens ektefødte sønn" og han elsket å lytte til Bamford som fortalte om forhold i fremmede land. Hjemme hos Jo Gjende i Brurusten fant man etter hvert den samme orden som lorden praktiserte i Nærnes. Og for Bamford var Jo Gjende selve symbolet på naturmennesket og idealet av en jeger. Om Bamford må det nok sies at han var en heller skral skytter.

Lord Bamford var åpenbart ikke særlig dyktig til å "forvalte sitt pund". Da han vendte tilbake til Norge og Nærnes etter et opphold i England kom han i økonomiske vanskeligheter. Hans kjære eiendom Bes seter ble solgt. Fra 1876 begynte hans gamle følgesvenn Peter Tronhus å ta i mot og stelle for turister der.

Gården Stranda i Nærnes solgte han til Thv. Baarsrud og sammen med sin familie flyttet han til Hengsengen på Bygdøy.

Det er mer enn 100 år siden lord Charles Bamford satte sine ben i Røyken. Men like vel lever denne merkelige engelskmannen på folkeminne. Og i Nærnes har to nye veier fått navn som minner om "Bamford-tiden". Det er "Lord Bamfords vei" og "Gruveveien".

Ole Sønju

Har du sikret deg bygdeboka?

Vår bygdebok fra 1928 er, som vi før har nevnt, trykket opp igjen i 1 000 eks. Røyken kommune har besørget utgivelsen, og kommunen solgte selv et begrenset antall av boka på Røyken-Messen. Forøvrig har kommunen overlatt salget i sin helhet til historielaget. Og restoplaget krymper nå raskt inn.

Hvis du ikke allerede har sikret deg vår egen bygdebok på 623 sider i praktinnbinding, bør du gjøre det nå. Hva med å ha ei bok eller to liggende? Det kan bli kjærkomne gaver til venner og kjente ved spesielle anledninger.

Prisen er bare 225 kr.

Du får bøkene ved å henvende deg til:

Frøydis Christoffersen, Slemmestad,	tlf.	852102
	jobb	"
Harald Melvold, Slemmestad	"	851860
Gunnar Kristiansen, Røyken	"	851243
Terje Martinsen, Heggedal	"	854133
Odd Sandlund, Hyggen	"	856111
Bernt B. Svendsen, Spikkestad	"	859773
Ole Sønju, Røyken	"	854257
	"	854138

Reykens Kulturpris
1987

Allerede i Bygdemagasinet nr. 7, mai -87 skrev vi at det var bestemt at Røyken historielag skulle tildeles den kommunale kulturpris for året 1987. Den offisielle overrekkelse skjedde søndag 12. juni i Kornmagasinet.

Selve prisen består av en fint tilhogd, slipt og polert stein av Røyken-granitt. På forsiden er kommunegrensene risset inn, kommunevåpnet i emalje er på plass samt en messingplate som forteller at prisen for året 1987 er tildelt Røyken historielag.

Sammen med selve prisen i stein fulgte en stilig beskrivelse på antikk papir i glass og ramme. Selve prisen og beskrivelsen har fått en lett synlig plass i møtelokalet i første etasje i Kornmagasinet.

Vi gjengir beskrivelsen i sterkt forminsket utgave på neste side slik at du kan studere den i ro og mak hjemme i din egen stue - - - - - >

- - - men ta også turen innom Kornmagasinet ved leilighet. Vi har litt av hver å vise fram - - -

*Roykens Kulturpris
1987*

Det var ingen tilfeldighet at Røyken kulturstyre valgte Røyken-
granitt som råmateriale da Kulturprisen skulle utformes. Den valgte
røde steinen utgjør en vesentlig del av grunnfjellet i bygda, men
er ung i geologisk sammenheng.

Køyken-granitten har gjort bygdas navn vidt kjent, og har vært en viktig næringsvei gjennom generasjoner. Steinindustrien blomstret opp for alvor i Køyken for 100 år tilbake. Det ble hugget byggnadsstein, gatestein og stein til industriformål.

Nye bygninger som museene på Byen, Universitetsbiblioteket, Markuskirken i Oslo, den gamle Kgl. Regjeringsbygningen og deler av Fredspaladset i Haag er bygget av Byen, givniit. Og det prektige nye bygg til Norges Bank, har selv sagt, fudsade av den gamle, aneckjente byggningssteinen fra Byen.

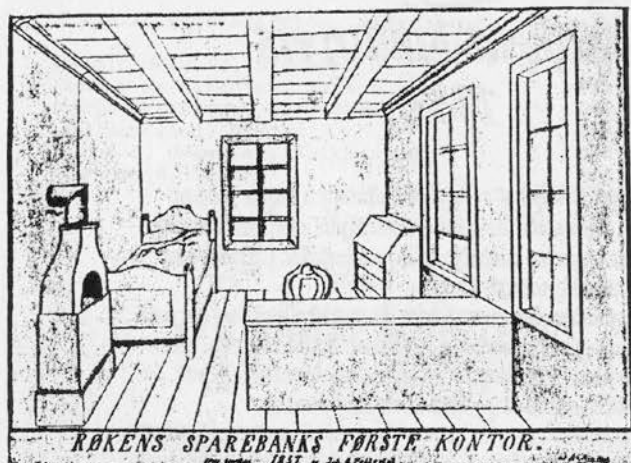
Det var den velkjente Røyken-kunstneren Sverre Hennum som i sin tid fikk i oppgave å utforme det motiv som skulle bli bygdas symbol.

Begrunnelsen for å velge en slamme finner vi i ordtakene Ingen røyk uten ild. Kunstneren og hans fuge antok nemlig at Røyken-navnet var avledet av ordet røyk. Ved Kongelig resolusjon av 15. desember 1967 ble symbolet godkjent som Røykens herrevåpen.

En annen sak er det at hygdenavnet Røyken neppe har noe med ordet røyk å gjøre. Navnet stammer fra det gamle Røukvin som i sin tid var kirkestedets navn. Litt fritt oversatt betyr dette kollen ved gressmarkene. Og hygdas grenser slik de er risset inn i Kulturprisen, har vært de samme så langt tilbake de skriftlige kilder kan berette.

Hovedutvalget for kultur og fritid i Røyken

RØKENS SPAREBANKS FØRSTE KONTOR

Vaktmester Kjell Hauger i DnC, Røyken overrakte 19.11.87 laget en stor tegning i glass og ramme. Tegningen viser et interiør fra Røkens Sparebanks første kontorlokale på Hotvedt.

Bildet har følgende tekst:

RØKENS SPAREBANKS FØRSTE KONTOR

Efter tegning 1857 av Joh. A. Follestad

I nederste høyre hjørne står signaturen A. Killingstad.

Røkens Sparebank ble stiftet 18. august 1857 og de første år hadde den kontorer hjemme hos kassereren, Gabriel Aasgaard på Hotvedt gård. Joh. Follestad var i mange år formann i bankens direksjon. I og med at lærer Anders Killingstad har signert bildet, må vi vel kunne anta at han har laget tegningen på grunnlag av en skisse fra Joh. Follestad.

Noen data om bankens navn:

1857 - 1926	Røkens Sparebank
1926 - 1964	Røkens Bank A/S
1964 -	Den norske Creditbank

Ole

Dampskibene

Før 1880-årene var det ingen enkel sak for røyken-folk som bodde langs Oslofjorden å ta turen til hovedstaden. Men på denne tid ble de første dampskip satt i rutetrafikk mellom Røyken og Kristiania. Pallas het det første. Senere kom Duen og mange, mange fler. Ofte var det beinhard konkurranse om de reisende.

Ett selskap tilbød gratis reise en vei, men ble overbudt av konkurrerende selskap som ikke bare tilbød gratis reise, men gratis kaffeservering i tillegg. Løsningen ble en sammenslutning av selskaper.

Vi har funnet fram rutetabellen fra sommeren 1905 for Dampskipsaktieselskabet ASKER, RØKEN og HURUM. Som vi ser av tabellen kunne man reise med "DUEN" fra Aaros østre brygge kl. 6.40 og være i Kristiania alle-rede kl. 8.45. OSCAR, som avgikk fra Aaros kl. 7.30, brukte derimot en halvtime mer på turen.

I følge boka "Røyken bygd før og nu" som ble utgitt i 1928 gikk det fem dampskip i denne trafikken da. Det var Asker, Duen II, Lovise, Røken og Oskar. Men da ver det nylig kommet en ny konkurrent: rutebilene. Disse hadde avgang to ganger daglig til hovedstaden. Det var Hurum automobilselskap og Skøyens bilcentral som sto for trafikken. Og dampskipsselskapet gikk til slutt konkurs. - Sommer-Rute - se midtsidene ----->

D/S DUEN ved Isachsens brygge i Nærnes 1926.

Dampsibsahtieselskabet ASKER, RØKEN og HURUM

Sommer-Rute

fra 5 Juni 1905

for

Dampskibene „ASKER“, „DUEN“ og „OSCAR“

Fra	Hverdage				Helligdage				Fra	Hverdage				Helligdage			
	Oscar	Asker	Duen	Oscar	Asker	Duen	Oscar	Duen		Duen	Oscar	Asker	Asker	Oscar	Duen	Oscar	Duen
Piperviks- bryggen	Form.	Form.	Form.	Form.	Form.	Form.	Form.	Form.		Form.	Form.	Form.	Form.	Form.	Form.	Form.	Form.
	KL	KL	KL	KL	KL	KL	KL	KL		KL	KL	KL	KL	KL	KL	KL	KL
Kristiania	5.15	7.30	6.30	7.30	6.45	7.30	5.15	9.30	Sætre	6.30	7.20	—	—	—	4.45	—	6.50
Gaasen (Lille Oust)	—	8.05	7.05	—	—	—	8.05	10.05	Aarsaa v.	6.38	7.28	—	—	—	*)	—	6.40*)
Konglungen	—	8.25	7.25	—	—	—	6.10	10.25	Aarsaa s.	6.40	7.30	—	—	—	—	—	8.10
Bjerkøen	—	8.33	7.33	—	—	—	6.17	10.33	Havik	6.48	7.38	—	—	—	*)	—	8.14*)
Vetres	—	8.43	7.43	—	—	—	6.25	10.43	Ramten	6.57	7.47	—	—	—	*)	—	8.28*)
Blakstad	—	8.50	7.50	—	—	—	6.30	10.50	Morsnes	7.10	8. —	—	—	—	6.22	8. —	7.10
Volden	—	4. —	8. —	—	—	3.35	6.40	11. —	Slommestad	7.20	8.10	—	—	3.55	—	8.10	*)
Slommestad	—	—	—	—	7.50	8.50	6.55	—	Volden	7.40	8.25	7.15	4.40	—	—	8.25	*)
Morsnes	—	—	—	3.44	8. —	—	7.05	—	Blakstad	—	8.35	7.25	4.50	—	—	8.35	*)
Ramten	—	—	—	4. —	8.14	—	—	11. —	Vetres	—	8.42	7.30	4.55	—	—	8.40	*)
Havik	—	—	—	4.12	8.28	—	—	11.12	Bjerkøen	—	8.50	7.37	5.02	—	—	8.45	*)
Aarsaa s.	—	—	—	4.21	8.40	—	—	11.21	Konglungen	—	9. —	7.45	5.10	—	—	8.50	*)
Aarsaa v.	—	—	—	4.23	8.42	—	—	11.23	Gaasen (Lille Oust)	—	9.20	8.05	5.25	—	—	9.15	*)
til Sætre	7.15	—	—	4.37	8.55	—	—	11.37	W Kristiania	8.45	10. —	8.40	8.05	5.05	8.35	9.50	9.50

Gode modtages kun om Formiddagen til Kl 1. Tirsdag og Lørdag modtages ikke Trælast, Mel og lign. Krudt og andre Sprængstoffer modtages ikke. Skibet er ikke ansvarlig for Passagergodt og Varer. Ruteændring forbeholdes. — Skibene afgaar fra Piperviksbryggen. — Varer fragter man forudbetalt.

*) Stopper for Signal **) Stopper hvis Passagerer skal Haand samt Forbehold at Skibet udfører Extratour hvis nødvendigt.

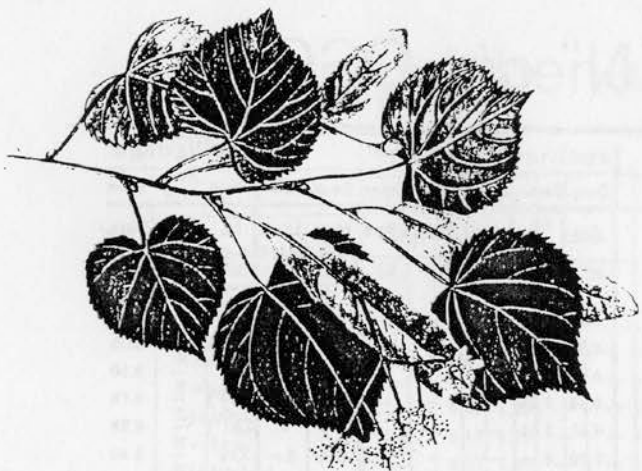
OBS.!) Tirsdagens udføres ikke 5.15 Turen fra Kristiania
Onsdage " " 7.20 " " Sætre

Extratour Onsdag Form. Fra Kristiania Kl. 9.15 Form., Morsnes Kl. 10.30, Slommestad 10.45, Volden 11.00, Blakstad 11.10, Vetres 11.15, Bjerkøen 11.20, Konglungen 11.25 til Kristiania 12.25 Form.

Lind – et nyttig tre i Røyken

Viltvoksende lind fantes det meget av langs Drammensfjorden, og dels også langs Oslofjorden i gamle dager. Dette varmekjære løvtreet, som kan bli opp mot 20 meter høyt, trives ikke så godt i de høyereliggende strøk av bygda vår.

Ja, lind var et svært nyttig tre både i Røyken og andre steder i gamle dager. I sørlige og østlige deler av Europa ble søgar lindetreet regnet som hellig.

Lind tilhører treslekten TILIA av lindefamilien.

Selve trevirket ble regnet som det beste for brenning av medisinsk kull. Uttrekk av barken ble brukt som forbindingsmiddel på brannsårr. Og den honningrike blomsten var særlig populær. Te trukket på lindeblomster skulle hjelpe mot søvnløshet og hjerteklapp. Denne teen var også et vidundermedisin mot forkjølelse, og noen sverget også til lindete mot hodepine og lettere migrene.

La oss også nevne at mange treskjærere i dag foretrekker lindetre til sine arbeider fordi det er lett å arbeide med.

Tidlig på våren reiste forøvrig mang en røykenbøring på torget både i Oslo og Drammen for å selge nyutsprunget lindeløv.

Men den vesentligste grunnen til at vi omtaler lindetreet i vårt lokalhistoriske tidsskrift er basten. Denne ble brukt til spinning av fiskeliner og annet tauverk. Linene til de gamle røykenbringers rekehover var laget av lindebast. Disse linene laget de selv. Ifølge Røykenboka ble lindetreet nesten utryddet i Hyggentraktene. Senere dro Hyggenfiskerne utover fjorden til Hurum hvor de hugg linden langs fjorden og tok barken med hjem til Hyggen.

Lindetreet ble hugget i sevjetiden og våren. Barken ble flekt av i opptil to favners lengde og knytt sammen i bunter. Disse buntene ble så senket i sjøen sommeren over. Når høsten kom var basten lett å skille fra det ytre barklaget. Basten ble splittet i lange, tynne og seige strimler som ble hengt opp til tørk på loftet. Selve tilvirkningen av liner og tauverk foregikk helst i ledige kveldsstunder ut over vinteren.

Ifølge Røykenboka foregikk denne virksomheten helt opp mot 1910.

Linene til disse rekehovene ble laget av lindebast. (Illustrasjon fra Røykenboka)

VI I RØYKEN HISTORIELAG SER DET SOM NOE AV VÅR OPPGAVE Å TA VARE PÅ GAMLE TRADISJONER KNYTTET TIL BYGDA. VI KAN OGSÅ TENKE OSS Å LIVE OPP IGJEN DEN GAMLE REPSLAGERVIRKSOMHETEN, NEMLIG Å SPINNE LINER OG TAUGVERK AV LINDEBAST, PÅ DEN ANNEN SIDE VIL VI SELVSAGT IKKE BIDRA TIL UTRYDDING AV LINDETREET I BYGDA VÅR. MEN HVIS NOEN AV VÅRE LESERE LIKE VEL SKAL HUGGE LINDETRER SA VIL VI GJERNE FA OVERTA BARKEN. SA KAN VI KANSKJE ARRANGERE "REPSLAGERKVELDER" I KORNMAGASINET NESTE VINTER. TA I TILFELLE KONTAKT MED BYGDEMAGASINET TLF. 854138.

Hvis noen av våre lesere skulle ha lyst til å smake på linde-teen, tar vi med en oppskrift slik vi har fått den fortalt. (Men vi kan ikke garantere for virkningen av teen).

LINDEBLOMSTTE MOT FORKJØLELSE

- 1 teskje blomster av lind
- 1,5 desiliter vann

Vannet kokes opp og tas av varmen. Lindeblomstene helles direkte opp i vannet og det hele får trekke i 10 minutter. Teen siles direkte over i kopp og drikkes så varm som mulig. 2-3 kopper daglig. Start kuren så snart som mulig når du merker for-

-----<-----

For ordens skyld nevner vi at Helsedirektoratet så sent som

i 1984 bestemte at lindeblomster ikke lenger skulle regnes som legemiddel. De kan derfor omsettes fritt utenom apotek. Men dette betyr også at det ikke lenger er anledning til å anbefale lindeblomster som legemiddel.

Postkassen

Etter at vårt lille lagsskrift ble omtalt i bladet "Heimen" i fjor har vi fått en rekke henvendelser fra ulike kanter av landet. Det gjelder både på telefon og pr. brev.

Det vil føre for langt å gjengi alt, men vi nevner to som angår slekts- og gårdshistorie.

Reidar Strøm på Rødberg søker etter opplysninger om en bror av hans tipploddefar, Gutorm Halvorsen Hvidesten. Han var født i Nore ca. 1786 og giftet seg i 1812 med Ingebjør Jestdatter Borge i Nore. Sammen fikk de noen barn. Familien kjøpte gård i Røyken omkring 1820.

Kan noen av våre lesere bidra med opplysninger?

En annen person vi har hatt en del korrespondanse med er Bernt G. Bielke, Kløverenga 33, 1322 Høvik. Bielke har allerede utført betydelige studier innen Bielke-slekten. Laget har mottatt kopier av den del av dette materialet som har tilknytning til Røyken og nabobygder. Og dette er ikke lite.

Bielke søker spesielt opplysninger om en rekke gårder i Røyken utover det som finnes i Røykenboka. Dette gjelder bl.a. Slemmestad. Gustav Kirkerud i Slemmestad kan muligens bistå noe i denne saken.

Ole

Slektshistorielag for Vestfold og Buskerud

I april -87 ble det stiftet et slektshistorielag for Vestfold og Buskerud.

Lagleder Lillian Aarholt forteller til Bygdemagasinet at medlemstallet i det nye laget er på ca. 170 og årskontingenten 100 kroner. Laget har allerede arrangert en rekke fellesutflukter i de to fylker.

Lagets adresse er:
Vestfold og Buskerud slektshistorielag,
v/ lagleder Lillian Aarholt,
Kirkeveien 164,
3140 Borghem

Ole

Bygdemagasinet er liv laga

Med denne utgaven av Bygdemagasinet er vi kommet til nummer 9 i rekken siden førsteutgaven så dagens lys i mai 1985.

Det har vist seg å være et klart behov for et slikt kontaktorgan innen laget.

Mange lesere har stilt oss spørsmålet: Hvordan får man stoff nok til bladet? - Vel, som dere ser er det gått bra hittil. I gjennomsnitt er det kommet ut tre utgaver i året. Og sidetallet er også økt noe siden førsteutgaven. I nummer 8 startet vi en spalte med tittel FRA SAMLINGENE. Under denne titlen vil vi etter hvert omtale gjenstander som befinner seg i bygdesamlingen i Kornmagasinet. I hovedsak vil vår tidligere lagskasserer Asbjørn Westermann skrive dette stoffet.

Forøvrig er det spredte bidrag med stoff fra medlemmene. Vi vil imidlertid sette pris på å motta mer stoff, eller tips om stoff.

Redaksjonen av bladet besørger av undertegnede i samarbeide med Bjørn Brønner. Og redaksjonsmøtene avvikles på toget mellom Heggedal og Nationaltheatret stasjoner undervegs til jobben. Dette er en riktig fin ordning som vi har tenkt å fortsette med.

Noen av våre lesere beklager at vi bruker små skrifttyper i bladet. I de tilfeller trykningen ikke er helt god blir stoffet vanskelig å lese. Dette vil vi rette noe på ved å bruke "normal" maskinskrift i større utstrekning. Men stoffmengden vil selvsagt da bli noe mindre.

Til slutt vil vi minne om at utgave nummer 10 av Bygdemagasinet allerede er under forberedelse. - Har du noe å bidra med i en eller annen form vil vi sette pris på å høre fra deg -

Røyken, januar 1987

Ole Sørin
redaktør

Kjøp – salg – bytte

Fra og med neste utgave av Bygdemagasinet (nr 10) forsøker vi oss med en annonsespalte i bladet. Dette er ment som en personlig service som bare kan benyttes av våre medlemmer. - og det er gratis - Men det du vil kjøpe, selge eller bytte må på en eller annen måte angå lokalhistorien.

Hvis du f.eks. gjerne vil ha et bilde malt av røykenkstneren Sverre Hennum, ja, da kan du forsøke deg med en kort annonse i Bygdemagasinet. Eller kanskje du har ett eller annet du vil bytte? Hva med bytte eller samling av gamle postkort med motiver fra Røyken? Eller historiske fotos fra den del av bygda hvor du bor?

Mulighetene er mange, bare tenk deg litt om. Skriv noen ord, eller ring til Bygdemagasinet - vi hjelper deg - og det koster deg ingen ting -

Ole

Fin Henumutstilling

I høst er den avdøde røykenkstneren Sverre Hennum viet spesiell oppmerksomhet med en minneutstilling i kommunestyresalen i Røyken rådhus.

Først noen data om kunstneren:

- * født i Oslo 31. juli 1887
- * flyttet til Røyken i 1931
- * bosatt på Stuer v/ Røyken kirke
- * døde 21. august 1967

Røyken kunstforening sto som arrangør av utstillingen og hadde lagt ned et imponerende arbeide med å registrere malerier m.v. og legge opp og avvikle utstillingen.

I en fin 28-siders katalog omtales kunstneren og hans liv. Her finner vi også en fortegnelse over 157 av Hennums arbeider.

Ikke alle disse var utstilt, men de ble i stedet vist som dias i utstillingslokalet.

Vi gir honnør til Røyken kunstforening som på denne måten markerte Hennums 100-års fødsel, Røyken kommunes 150-års jubileum og sitt eget 10-års jubileum.

(Henumtegning på neste side)

Denne vakre pennetegningen av Røyken kirke er også Sverre Hennums verk. Han laget den i 1955. I en årrekke prydet den forsiden av menighetsbladet i Røyken.

Hennums familie har forært originaltegningen til Røyken Sykehjem.

-----<>-----<>-----

HAR DU EN DUK TIL OVERS?

I Kornmagasinet mangler vi duker til et par runde bord i den lille salongen.

Har du en duk å avse?

I så fall, ta kontakt med lagsstyret eller Bygdemagasinet.

Trefningen i "Skauhytta"

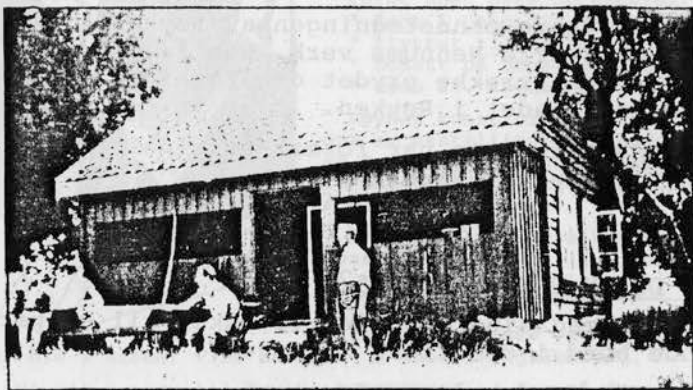
Det var ikke mange dramatiske hendinger innen Røyken under siste verdenskrig. Men én av de var dramatisk nok: "Osvaldgruppens" trefning med tyske soldater i "Skauhytta" 24. november 1944.

Beretningen som her er skrevet ned bygger i alt vesentlig på samtaler med en rekke personer i bygda som fikk hendingene nær inn på livet. Og, som ikke minst fikk føle tyskernes represalier.

-----<-----

Livet gikk sin vante gang i Røyken sentrum i morgentimene den 24. november 1944. Da morgentoget fra Drammen stanset opp på stasjonen, steg 7 tyske soldater i uniform av toget i tillegg til en håndfull vanlige reisende. Tyskere på plattform vakte i og for seg ikke noen oppsikt fordi jernbanebrua over Kjekstadbekken like ved stasjonen jevnlig hadde tysk vakt for å hindre sabotasje. Men disse tyskerne spurte om veien til Kjekstad gård, noe de fikk beskjed om. Og Kjekstad ble umiddelbart varslet i telefon om hvem som var i vente. Der ryddet de i hui og hast unna alt ulovlig. Men spørsmålet var trolig en avledningsmanøver, for til Kjekstad kom de ikke. Derimot traff de en stund senere en skogsarbeider fra Hyggen i traktene nord for Hyggen. Denne gang spurte de etter veien til Villingstadvarden.

Et kvarters tid senere dukker de opp i skogsbrynet ved jordene ved "Skauhytta", et nedlagt småbruk høyt oppe i åsen ovenfor Hyggen.

Det var i denne idylliske tømmerstua "Osvaldgruppen" holdt til da de ble overrasket av tyske soldater 24. november 1944.

Fotografiet er fra før krigen. Til høyre en av eierne, Erling Graff.

Det er middagstid, men sola står lavt over åskammen. Skyggene strekker seg langt inn over jordene i Skogen, som er småbrukets navn. Men der sola slipper til fra den høye blå himmelen, glitrer det i snødekte jorder.

En lett blålig røyk stiger opp fra pipa på den laftede tømmerstua på den andre siden av jordet. Inne i stua sitter tre unge menn. De har dekknavnene "Osvald", "Bjørn" og "Kristen". "Osvald" sitter ved vinduet og strir med tunge tanker. En svak lyd når øret hans. Handa er kjapt på baklomma hvor pistolen er skuddklar. Gjennom den isete ruta får han øye på de sju tyske soldatene som kommer i gåsegang mot huset hvor de oppholder seg. To av soldatene bærer øks og sag, men den siste har maskingevær over skuldra.

Kanskje tyskerne bare ser seg om etter ei tørrgran til kaffebålet?

"Osvald" roper på sine to kamerater. Maskinpistolene er klare på øyeblikket. Kanskje tyskerne bare ser seg om etter ei tørrgran til kaffebålet? Det håper de i hvert fall. De er lei av å slåss. Men nei, de kommer rett mot stuedøra. Den første peker opp mot pipa og rister på hodet. Tyskeren med maskingeværet lar våpnet gli langsomt ned fra skulderen. "Osvald" iaktar det hele gjennom en sprekke i døra. Nå gjelder det å komme tyskerne i forkjøpet. Han river opp døra og fyrer løs med maskinpistol. Den nærmeste tyskeren krøker seg sammen tung av bly og blir liggende. Sammen stormer de frem mot resten av tyskertroppen men knitrede maskinpistoler. To tyskere til blir liggende igjen i snøen.

Resten forsvinner bak noen bergrabber like ovenfor.

"Osvald", som er sjefen, finner det nytteløst å ta opp forfølgelsen. Karene pakker sekkene med det nødvendigste av mat, klær, soveposer, våpen og ammunisjon. Ute på trappa skrever de over den døde tyskeren og setter kursen nordover mot Røyken sentrum. Snøen når midt opp på leggen, og ski har de ikke. Det vil være den letteste sak av verden for tyskerne å ta opp forfølgelsen i denne sporsnøen. Derfor vasser de et par steder i en bekk for ikke å sette spor. To av tyskerne har flyktet omtrent samme veien. De er ikke lenger unna enn at stemmene kan høres.

To av tyskerne
flyktet i ret-
ning mot Røyken
sentrum - - - -

Ved femtiden siger mørket på. "Osvald", "Bjørn" og "Kristen" forskanser seg på en liten høyde med glissen skog ved gården Bråset, like syd for Røyken jernbanestasjon.

Ved 11.tiden om kvelden fortsetter de til fots, stive og forfrosne, til ei hytte nær Hallensskog, omtrent på grensen mellom Røyken og Asker kommuner. Her får de seg noen timers søvn.

"Osvald" våkner ved at sola skinner i ansiktet hans. Karene kommer seg på beina og prøver å få litt varme i kroppen. "Kristen" er så forfrossen at han må støttes av sine to kamerater.

Det knirker i snøen utenfor. Og der står tyskere, tungt bevæpnet. Denne gangen er det de som skyter først. Men også denne kampen ender med tyske mannefall og flyktende tyske soldater.

"Osvald & Co." tar bena fatt frem til Asker jernbanestasjon og fortsetter med toget til Oslo.

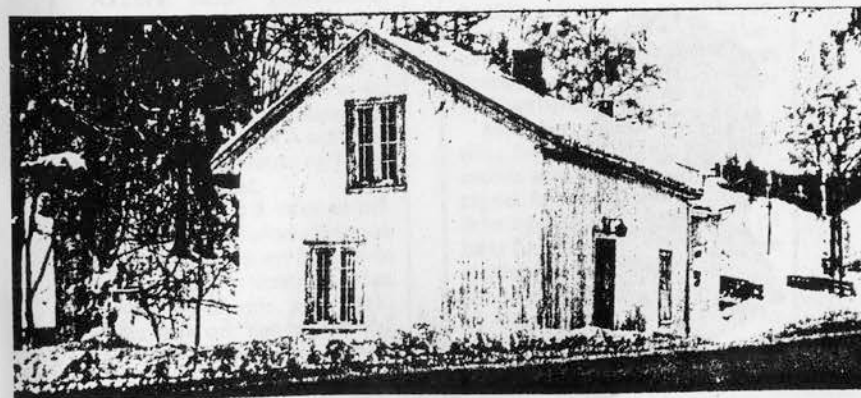
"Osvald", "Bjørn" og "Kristen" tilhørte restene av norske sabotasje-grupper. Deres oppgave var å tilføre tyskerne størst mulige tap i det okkuperte Norge. På folkemunne gikk de under navnet "Osvaldgruppen" etter lederen med dekknavnet "Osvald". Hans virkelige navn var Asbjørn

Sunde. Tyskerne hadde utlovet 50.000 kroner til den som kunne fukke ham, død eller levende. Men tyskerne fikk aldri tak i han og hans to kolleger i Røyken.

Om tyskernes skjebne vet vi med sikkerhet at to ble drept momentant. Hvordan det gikk med de mange sårede foreligger det ingen opplysninger om. Men en av de to tyskere som flyktet i retning Røyken sentrum hadde skuddsår i lungene.

Skogsarbeideren kjørte med hesten hele dagen, Om ettermiddagen da han skulle hjem, traff han tyske soldater nok en gang. Nå tok de hesten fra ham for å bruke den til transport av døde og sårede soldater ned til Bakken gård i Hyggen hvor det var tilgjengelig med bil. Også restene av "Osvaldgruppen" utstyr ble tatt med. Etterpå tente de på våningshuset i Skogen og lot det brenne ned til grunnen.

Olaf Heggum og Erling Graff, begge bosatt i Røyken sentrum, eide i fellesskap småbruket Skogen. Eiendommen hadde ikke lenger fast bo-setting, men var leid ut til en Oslo-kar. "Osvaldgruppen" hadde bare hatt tilhold der fra mitten av oktober samme år. Karene var ofte på besøk i Røyken sentrum om ettermiddagene for å gjøre innkjøp. Det fortelles at spesielt "Osvald" var rask til å gripe til pistolen som han alltid hadde klar i baklomme om han ante noen som helst fare. Han så litt skummel ut, og var alltid på vakt.

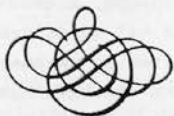
I denne gamle stua i dalbunnen i Røyken sentrum ble Olaf Heggum arrestert 24. oktober 1944. Han ble sittende på Grini til krigens slutt.

Da Olaf Heggum kom hjem fra sin elektrikerjobb om ettermiddagen den 24. november sto en tysk offiser og en gestapist fra Drammen i stua og ventet på ham. Flere tyskere ble observert i området. Nå begynte et lite hyggelig forhør. Mens dette pågikk kom en kvinne fra Lier uforvarende inn i stua hos Heggum som bodde like inntil hovedveien. Både Olaf Heggum og Lier-kvinnen ble tatt med til fengslet i Drammen.

Også den andre eieren og hans to sønner Kåre og Torbjørn ble arrestert. Flere Hyggen-folk ble den samme skjebne til del. De fleste ble sluppet ut igjen etter et par-tre uker, men Olaf Heggum og et par til ble overført til Grini. Der ble de sittende til krigen var slutt.

Eierne av Skogen hadde vanlig brannforsikring for bebyggelsen, men noen erstatning fra forsikringsselskapet fikk de ikke. Men bortimot ti år etterpå fikk de 2.500 kroner i erstatning fra krigsskade trygden.

Ole

Johannes Crøger

Så vidt vi vet ble gapestokken brukt siste gang offentlig i Norge i 1840. Den ble avskaffet ved lov i 1848 ----->

Crøger og GAPESTOKKEN

Paul Christian Holst og Christian Holst, far og sønn, var sogneprester i Røyken i nesten 100 år. Sorgen var stor i Røyken da den legendariske "Røykenpresten" døde i 1824.

Etterfølgeren het Johannes Crøger, og han var ikke så lite av en original. Han endte sine dager ved drukning i en dam på prestegården i Røyken 27. september i året 1830.

Grunnen til at vi nevner Crøger nå er en liten artikkelen vi kom over i bladet Alle Menn. Den handler om Crøger og gapestokken ved Heddal stavkirke. Crøger var prest der før han kom til Røyken i 1835.

Gapestokken er en høy stein med et hull i toppen. I dette hullet er det festet en lenke med jernbøyle som den stakkars synderen fikk om halsen. Slik måtte han stå til spott og spe for kirkefolket som gikk forbi.

Gapestokken utenfor Heddal stavkirke står ennå og er et dystert minne om tidligere tiders jernharde straffemetoder.

Vi gjengir et klipp fra artikkelen:

Akkurat denne gapestokken skal ha vært svært så flittig i bruk fra 1800 til 1830. Da var *Johannes Crøger* sogneprest i Heddal i Telemark. Han var far til den kjente *Olea Crøger*, en pioner i arbeidet med å samle og bevare de gamle visene og folketonene her i landet.

Crøger gikk for å være en original blant bygdefolket. Han tok seg gjerne en god støytt brennevin før han steg på prekestolen. Han var svært veltalende, men snakket like mye om helt andre ting

enn det som vanligvis ligger innenfor rammen av en kirkepreken. Som for eksempel åkerbruk, vedhogst og ikke minst om hester, som Crøger hadde stor forkjærlighet for.

Men han var også ram til å sette folk i gapestokken for forseelser som selv på den tiden ble regnet for småtterier. Og det var ikke bygdefolket særlig blide på ham for. Dessuten fant han ikke sjelden på å sende skarpe rifleskudd etter kobberhanen øverst på kirkespiret på dalens ruvende stavkirke fra 1200-tallet.

Oldtidsfunn på Huseby

Under gravearbeid på Huseby gård nå senhøstes ble det gjort interessante funn. Ei kloakkgrøft ble gravet ca. 10 meter utenfor en av de mange før-kristne gravhaugene på gården. Og der - like under plogdybden - kom et 2-3 tommer tykt trekullag til syne.

Folk fra Universitets Oldsaksamling ble tilkalt og de foretok en del studier på stedet.

Funnet er et temmelig sirkelrundt felt med diameter på ca. 1,5 meter. Halvparten av funnet har tatt skade ved gravingen, men den andre halvparten er fint avdekket.

Oldsaksamlingens folk tok med seg en rekke kull- og steinprøver som skal studeres nærmere på et senere tidspunkt.

Funnstedet ligger på en høyde og meget tyder på at det dreier seg om en såkalt kokegrop. Muligens kan funnet på Huseby sammenlignes med et funn på Spikkestad, (omtalt i Bygdemagasinet nr. 8). Det er stadfestet at dette var ei kokegrop fra tidsperioden mellom bronsealder og vikingetid.

Hans Graff på Huseby forteller at det ble gjort ytterligere to kullfunn på gården nå sent på høsten. Men disse kan tidligst bli gjenstand for nærmere undersøkelser til våren.

Vi vil følge opp saken og kommer tilbake med nærmere informasjon senere.

Ole

I KORNMAGASINET: Røyken Friundervisning

Røyken Friundervisning er en av brukerne av Kornmagasinet. De leier lokaler på årsbasis til sin kursvirksomhet som foregår både på dagtid og kveldstid.

Vårsemesteret -88 blir det undervist både i engelsk, spansk, hobbymaling/tekstil og patchwork/lappeteknikk i lokalene.

I KORNMAGASINET:

A kunne feire 10 års jubileum i det nyrestaurerte Kornmagasin, og følge opp med 3 utstillinger der i løpet av høsten -87, var realiseringen av en gammel drøm! Røyken historielag har vist bygda at drømmer kan bli til virkelighet, og Røyken Kunstforening ser en meget positiv fremtid i møte, i historielagets "kulturhus".

Kornmagasinet har raskt vist seg å være et trivelig og lenge ønsket "stikk innom og slå av en prat" sted, med kultur, kunst og kos i skjønn forening. Det er ikke lenger grunn til å føle seg fremmed på en kunstutstilling. Hele det intime, koselige interiør på Kornmagasinet sørger for at besøkende føler seg trygge med en gang, og lukten av ny-stekte vafler og kaffe bidrar absolutt til å skape et hyggelig miljø. Kunstnerne synes også om atmosfæren her. Hans Normann Dahl var meget imponert over lokalene, og skulle anbefale dem på det varmeste til sine venner, sa han.

I løpet av høsten, med utstillinger av Thorstein Rittun, Hans N. Dahl og Hedvig Wright Østern m.fl. har vi i Kunstforeningen registrert at over 1 600 mennesker har vært innom. Av disse var 11 skoleklasser, med egen "omvisning" etter behov (både i 1. og 2. etasje). Kontakten med skolene er en viktig del av vår kunstformidling som vi håper vil vokse.

I 1988 er det planlagt utstillinger med bl.a. Marit Bockelie (jan/febr), og Riksgalleriets "Idrett og kunst" (feb/mars) - Noen musikalske innslag blir det også - f.eks. ved musikk-elever i Røyken, eller ved andre lokale krefter. Målerklubben i Kunstforeningen tar sikte på å realisere regelmessige onsdagsmøter i Kornmagasinet også. Huset blir godt brukt, det er sikkert!

Jeg tror at en integrering av kulturaktiviteter i fremtiden er den beste veien å gå for å skape et levende miljø for kulturlivet i Røyken. Med Kornmagasinet som en naturlig sentrum for dette, gleder vi oss til å være aktivt med på utviklingen.

Med hilsen

Penny Hansen

for Røyken Kunstforening

2

Pensjonisttreff i KORNMAGASINET

Torsdagene 19. november og 10. desember inviterte historielaget til pensjonistkvelder i Kornmagasinet.

Opplegget 19/11 var for Røyken pensjonistforenings medlemmer og omkring 25 hadde funnet veien til Kornmagasinet denne kvelden. Lagsformann Terje Martinsen ønsket velkommen og det var omvisning i bygdesamlingen i 2. etasje. Men da denne delen av bygningen er uisolert og uten oppvarming ble oppholdet der av kort varighet.

Etterpå kåserte Terje om restaureringen av Kornmagasinet og om virksomheten i laget forøvrig. Det var kaffeservering og det ble vist to filmer, "Røykenfilmen" og "Sementfilmen". Etterpå ble det tid til en hyggelig prat,

Slemmestad pensjonistforenings medlemmer var invitert til hyggelkveld 10/12 med forhåndspåmelding. Men da bare 7 personer meldte seg ble dette arrangementet avlyst (utsatt).

Ole

Avdeling for slekts- og gårdshistorie

Det er kommet forslag til lagsstyret om å opprette en egen avdeling innen Røyken historielag som får hovedansvar for studier og rådgivning m.v. innen slekts- og gårdshistorie.

Forslaget er begrunnet med at det er et klart behov for utvikling av slik kompetanse innen laget. Videre pekes det på at mange andre historielag har slike avdelinger innen sine lag.

I første omgang foreslås det at det oppnevnes en kontaktperson. Gustav Kirkerud i Slemmestad har betydelig viten innen dette området og han har allerede sagt seg villig til å bistå.

Vi antar at saken blir tatt opp på første årsmøte.

ER DETTE NOE FOR DEG?

Ole

Bedriftsmuseum på Slemmestad?

Det blir muligens etablert et bedriftsmuseum på Norcem-området på Slemmestad. Kultursjef Terje Martinsen har godt håp om at så skal skje. Han forteller at Norcem kan tenke seg å bidra med 100 000 kroner, og formannskapet i Røyken har gitt tilsagn om 30 000. Nå skal saken opp i fylkeskulturstyre.

Vi kommer tilbake til saken i Bygdemagasinet spalter så snart planene blir mer håndfaste.

Ole

Nytt og gammelt i Nærsnes

Nopec A/S's næringsbygg i Nærsnes ser ut til å ha fått en harmonisk utforming rent arkitektonisk. Som vi har nevnt annet sted i bladet har Nopec A/S fått kommunens byggeskikkpris for 1987.

Men ikke bare det - Nopec har også restaurert det gamle "ishuset" på tomta. Dette var opprinnelig en låve som ble flyttet dit det nå står på 1920-tallet en gang. Egentlig var det bare underetasjeen i bygningen som ble brukt til opplagsplass for isredskaper - altså ikke noe egentlig ishus. Men det var i dette området isen ble skipet i gamle dager. Derfor har Nopec tatt vare på gamle isredskaper og lat de komme til heder og verdighet i moderne omgivelser.

La oss også nevne at Nopec har planer om å restaurere den tredisjonsrike sagbruksbygningen på tomta.

Det er hyggelig å registrere at nyinnflyttere tar hånd om gamle tradisjoner i bygda vår.

Ole

Hederlig omtale til Kornmagasinet

Utdeling av Røyken kommunes byggeskikkpris er blitt en årviss foreteelse. Det kom inn ni forslag på kandidater til denne prisen for året 1987. Prisen ble tildelt Nopec A/S for nyoppført næringsbygg i Nærsnes fordi dette er fint tilpasset eksisterende miljø.

Videre ble det gitt "hederlig omtale" til Vesla Gudveig Chernus for restaurering av et 100 år gammelt hus i Fjordveien i Aros og til Røyken historielag for vellykket restaurering av Kornmagasinet.

Utdelingen fant sted fredag 15. januar.